

Vid Dag Hammarskjölds begravning bildade Uppsalas studenter
led längs kortegevägen från Uppsala domkyrka till Gamla kyrkogården.
Hans Corell var en av studentmarskalkarna i domkyrkan.
Foto Uppsala-Bild/Upplandsmuseet

HANS CORELL

Kyrkan, havet och rättsstaten

När jag fick frågan om jag ville lämna ett bidrag till en vänbok till Lennart Sjöström funderade jag över vad jag borde bidra med. Det slog mig att några högst personliga och närmast anekdotiska reflektioner med anknytning till kyrkan, havet och rättsstaten kanske skulle passa. Jag lärde känna Lennart sommaren 1962, då vi var lumparkompisar som det hette på den tiden. Men det skulle sedan dröja många år innan våra vägar korsades igen.

Prästpojken

Jag har många fina minnen från min uppväxt som prästpojke på landet. Min far Alf Corell började sin bana som komminister i Västermo församling i Södermanland år 1933. År 1942, när jag var tre år gammal, hade han blivit kyrkoherde i Öja församling i samma pastorat – Västra Rekarne. Det var en fin miljö att växa upp i.

Vad jag särskilt minns är de många intressanta gästerna i prästgården. Några som jag kommer ihåg är biskop Gustaf Aulén, prosten Simon Lüders, författaren Sten Bergman och mina föräldrars skotske vän, the Rev. Brian Tinley Shepherd (John) Simpson. Och ifrån Finland fick vi besök av prosten Sigtrygg Serenius från Helsingfors och kyrkoherden Väinö Rautiainen från Anjala.

År 1949 började jag på Solbacka läroverk i hjärtat av Södermanland. Min far blev kyrkoherde i Gryts församling, där läroverket låg bara ett par kilometer ifrån prästgården. När far tillträdde tjänsten i Gryt år 1953 kunde jag därför cykla till skolan. Samma år var jag sommarkonfirmand hos min far tillsammans med några fina kamrater.

Med åren började jag förstå vilken betydelse prästen hade i sin församling, och inte bara där. Så småningom blev far också *Confessor* i *Societas Sanctae Birgittae* (SSB), där grevinnan Mary von Rosen alltjämt var Moder Superior.¹ Det medförde intressanta besök på Rockelstad slott litet längre västerut i Södermanland. I samma trakt ligger Sparreholms slott, där S:ta Katharinastiftelsen med Margit Sahlin som ordförande då hade sitt säte. Dit fick jag också följa med. Det var mycket intressant att följa diskussionen mellan Margit Sahlin och min far, som faktiskt var motståndare till kvinnliga präster. Beslutet om att också kvinnor skulle få prästvigas togs av kyrkomötet år 1958 när min far var ledamot där. Men tankeutbytet mellan Margit Sahlin och min far fortsatte, också sedan hon blivit kyrkoherde i Engelbrekts församling i Stockholm.

Men åter till Gryt. Jag hade nu börjat i gymnasiet, och frågan blev vad jag skulle göra på somrarna. År 1955 kom mina föräldrar överens med John Simpson om att jag skulle få tillbringa sommaren hos honom i Glen Urquhart i de skotska högländerna. Det blev en erfarenhet som skulle påverka mig i mycket hög grad. I själva verket kom Skottland att bli mitt andra hemland.

Simpson var kyrkoherde i *Saint Ninian's Scottish Episcopal Church*. Det blev en stark upplevelse att få vara med vid gudstjänsterna i kyrkan vid stranden av Loch Meiklie i Glen Urquhart. Jag glömmer aldrig den gaeliska inskriptionen på träpanelen ovanför koret: *Seo geata na beatha shìorraidh*. »Detta är porten till det eviga livet.«

Särskilt betydelsefulla blev kontakterna med församlingsmedlemmarna. Bland dem fanns Mannie MacDonald som hade en gård på andra sidan Loch Meiklie. Jag måste ju ha något vettigt att göra under dagarna, vilket medförde att jag fick arbeta på hans gård Lochletter farm. Där fick jag lära mig att gallra rovor, vakta får och hjälpa till med korna. På sin spiselhylja hade han ett fotografi av sig själv i en högländares uniform framför pyramiderna i Egypten. När jag frågade honom om detta svarade han att visst hade han varit där.

---

1 Se <https://www.bing.com/search?q=societas+sanctae+birgittae+&form=ANSPH1&refid=0ed2dbe50c6c4cd186c9b2647c28a9c8&pc=U531>

Men det var inte lika illa som när han slogs mot turkarna vid Dardanellerna. Han hade varit med vid Gallipoli, ett av de värsta slagen under första världskriget, men han hade klarat sig hem.

En annan intressant person var Mrs. Jean R Jollyman, eller *Ma J* som hon kallades. Hon var änka efter första världskriget och ägde det vackra Shewglie House nordväst om sjön. Där hade hon för vana att anordna middagar för mycket intressanta gäster. John Simpson och jag fick ofta vara med, och för mig blev konversationerna kring bordet utomordentligt lärorika. Detta ledde också till att Ma J och jag kom att brevväxla i 26 år. Båda vilar nu på kyrkogården i Portnacroish i Appin.

Simpson hade ansvar för flera kyrkor, vilket innebar mycket resande i högländerna, inte minst på västkusten med Isle of Skye, Ullapool och många andra platser. Detta innebar också att jag fick kontakt med många andra personer som det var intressant att träffa. Men det innebar dessutom att jag fick starka känslor för den vackra naturen i högländerna.

Sjömannen

Men så kom sommaren 1956. Vad skulle jag göra då? Vid diskussionen med mor och far kom vi fram till att jag kanske borde skaffa mig erfarenhet från havet. Min morfar hade varit sjökapten. Han tjänstgjorde som förste styrman ombord på ångfartyget Agnes, när fartyget den 13 juni 1918 torpederades av en tysk ubåt på Nordsjön utanför Flamborough Head. Min mormor Edit Norrman var alltså liksom Ma J änka efter första världskriget. Och jag hade hört mormor berätta om hur hon då ensam fick ta hand om sina barn, alltså min mor, hennes lillasyster och deras lillebror, som föddes fem månader efter faderns död. Diskussionen med mina föräldrar resulterade alltså i att jag sommaren 1956 mönstrade ombord på mitt första fartyg, Grängesbergsbolagets M/S VASARA, en stor malmbåt med egentlig hemmahamn i Narvik i Norge. Jag mönstrade ombord som salongsuppassare. Sommaren 1957 blev det ännu en malmbåt med hemmahamn i Narvik, Grängesbergsbolagets M/S PAJALA. Men nu mönstrade jag ombord som jungman, alltså sjöman på däck.

Det var så jag kom i kontakt med sjömanskyrkan. I Narvik tjänstgjorde då den mycket uppskattade sjömansprästen Per-Alex Törneskog, som blev kyrkoherde i Margaretakyrkan i Oslo 1958–1983. Eftersom de båda malmfartygen gick i skytteltrafik mellan Narvik och främst Antwerpen och Emden blev det många besök i Narvik, och jag kom då att uppskatta kontakterna med sjömanskyrkan. Och särskilt intressant var det ju att tala med Per-Alex Törneskog och höra vad han ansåg om sjömansprästens roll. I Antwerpen var det fina besök i Sveriges äldsta sjömanskyrka vid Italiëlei. Därför förstår man vilken betydelse Lennart Sjöström måste ha haft för många sjömän under sin tjänstgöring vid sjömanskyrkor, numera utlandskyrkor, i Alexandria, Antwerpen och Kapstaden med slutpostering som kyrkoherde i Svenska kyrkan i London under 26 år.

Mina somrar på havet fortsatte. År 1958 mönstrade jag ombord som jungman på Johnsonlinjens M/S BIO BIO i Göteborg. Efter lastning i olika svenska och finska hamnar i Östersjön gick vi mot Antwerpen. Det var ju särskilt spännande denna gång, eftersom världsutställningen i Bryssel pågick detta år. Från Antwerpen fortsatte vi sedan mot Sydamerika. Den första hamnen där var La Guaira i Venezuela. Där blev jag bjuden till Caracas av den svenske konsuln, vars döttrar varit passagerare på BIO BIO från Antwerpen. Det blev ett mycket intressant besök i huvudstaden. Jag har sedan dess haft tornen i Centro Simón Bolívar på näthinnan. Han skulle säkert vända sig i sin grav om han såg vad som pågår i hans land för närvarande.

Färden gick sedan vidare via Puerto Cabello och Curaçao till Panamakanalen. Efter en fascinerande färd genom kanalen besökte vi ett tiotal hamnar längs Sydamerikas västkust i Colombia, Ecuador, Peru och Chile. Vår last var huvudsakligen produkter från våra kuster, främst papper och pappersmassa. Vår sista last hemifrån var papper till tidningen *El Telégrafo* i Talcahuano söder om Valparaiso. På återvägen lastade vi bland annat kopparmalm, valnötter och bananer. Denna resa varade i nästan fyra månader och medförde besök i många olika miljöer.

Sommaren 1960 mönstrade jag ombord för sista gången. Det blev som jungman på Transatlantics M/S NEBRASKA under befäl av kap-

ten Gösta Taube, bror till Evert Taube och före detta hamnkapten i Göteborg. Efter den sedvanliga lastningsrundan i Östersjön bar det av till USA. Det blev besök i Boston, New Haven, New York, Baltimore (med en ledig dag i Washington) och Newport News. Därifrån återvände vi till Göteborg. Jag minns särskilt besöken i Boston, New York och Washington. I New York besökte jag naturligtvis Svenska kyrkan utan att ha en aning om att det skulle bli min församlingskyrka under mina tio år i New York 1994–2004. Självfallet besökte jag också Förenta nationerna, där Dag Hammarskjöld var generalsekreterare vid denna tid.

Mina fyra somrar på sjön blev tillsammans 12 månader. Jag kunde nu alltså se tillbaka på ett helt år som sjöman i handelsflottan. Den erfarenheten skulle visa sig bli oerhört värdefull för mycket av det som jag skulle komma att syssla med senare i livet. Men det förstod jag ju inte då.

Studenten

Samtidigt hade jag i maj 1957 avlagt studentexamen på latinlinjen vid Solbacka läroverk. Jag flyttade nu till Uppsala och Södermanlands-Nerikes nation, som min far tillhört på sin tid. Jag hade besökt Uppsala första gången som tioåring år 1950, då min far promoverades till teologie doktor. Han hade disputerat på avhandlingen *Consummatum est: eskatologi och kyrka i Johannesevangeliet*. Jag hade följt arbetet på avhandlingen hemmavid, även om jag inte förstod någonting av detta på den tiden. Men jag minns att jag hörde hur han och min mor läste korrektur. Särskilt minns jag Johannesevangeliets början: 'Εν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος, καὶ ὁ Λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεόν – »I begynnelsen var ordet och ordet var hos Gud.«

När jag kom till Uppsala höstterminen 1957, hade jag turen att få ett av de sex studentrummen som då fanns på nationsvinden. Det skulle bli mitt hem i fem år. I december 1962 lämnade jag Uppsala efter att ha avlagt min juris kandidatexamen i januari samma år. Tiden i Uppsala blev mycket fin både när det gäller studierna och nationslivet. Ett särskilt glädjeämne var att jag fick vara med i nationens blåsorkester Hornboskapen, där jag spelade esskornett. Från

nationshuset till domkyrkan är det bara ett par hundra meter. Vad jag särskilt minns här är completorerna som jag ofta deltog i. Under tiden i Uppsala träffade jag också min blivande hustru Inger.

Men ett starkt och sorgligt minne kom jag att bära med mig från studieåren. Det var när budskapet om Dag Hammarskjölds död kom i september 1961. Vi sex studenter på vinden bestämde oss då för att bjuda in våra flickvänner till en stillsam middag på vindens tornrum. Vårt allvarliga samtal den kvällen glömmet vi aldrig. Och några dagar senare fick jag ta på mig studentmössan, fracken och det blågula bandet. Jag var en av marskalkarna i domkyrkan vid Dag Hammarskjölds begravning. När Dag Hammarskjölds bok *Vägmärken* kom ut, läste jag den med stort intresse, och har naturligtvis kommit att förstå den mera genom åren. Ett av vägmärkena kom att bli en viktig ledstjärna för mig:

Öppenheten för livet ger en blytlik insikt i andras livssituation.
Ett krav: att från känslotvinget driva problemet till en klart fattad
intellektuell gestaltning – och handla därefter.

År 1962 blev min far kyrkoherde och sedermera prost i Kortedala församling i Göteborg. Den 8 april 1962 installerades han av biskop Bo Giertz. Eftersom jag just hade avlagt min juris kandidatexamen fick jag medverka som notarie vid installationen och läsa upp fullmakten från Hans Majestät Konungen.

Under studietiden hade jag haft anstånd med min militärtjänstgöring. Men nu var det dags. Sommaren 1962 ryckte jag in vid I 18 på Gotland på en så kallad specialskola för att genomgå soldat- och förberedande befälsutbildning. Det blev en mycket fin och lärorik tid tillsammans med kamraterna som alla hade eller höll på att genomgå akademisk utbildning. Och det var här jag träffade Lennart Sjöström. Bland kamraterna fanns också Bengt Westerberg som skulle bli ledare för Folkpartiet 1983–1995.

Våra närmaste befäl var löjtnant Lundgren och furir Erlandsson. De var mycket trevliga och såg till att vi inte bara fick den utbildning vi skulle ha utan också fick tillfälle att stifta bekantskap med Gotland, dess landskap och kultur. För mig var det särskilt fint att få komma till Öja

kyrka på södra Gotland, eftersom jag hört talas om den många gånger. Där fanns också den berömda Öjamadonnan, ett av Gotlands finaste konstverk från medeltiden. Den finns numera i Gotlands Fornsal. Vår utbildning i specialskolan pågick under månaderna juni, juli och augusti 1962. Under den tiden blev det också flera besök i Visby domkyrka.

Domaren

När jag lämnat Gotland blev det ännu ett besök i hos John Simpson i Skottland med återresa via London för ett första besök där, inklusive Svenska kyrkan. Efter en kort tid som jurist på Lantbrukshögskolans kansli i Ultuna flyttade jag i december 1962 till Eksjö för att börja min notarietjänstgöring vid Norra och Södra Vedbo domsagas häradsrätt. Det var ett privilegium att få fullgöra denna tjänstgöring som pågick till maj 1965. Efter ett halvår fick jag börja döma i enklare brottmål. Av särskild betydelse var att se med vilket allvar de äldre domarna gick till verket i sin dagliga gärning. Det var så som jag kom till insikt om rättsstatens betydelse.

Men det blev också nära kontakt med kyrkan, inte minst därför att jag blev medlem i kyrkokören. Den leddes av församlingens organist Anders Bondeman som skulle bli en av Sveriges mest namnkunniga organister. Senare, när Anders hade blivit organist i Jakobs kyrka i Stockholm, återknöt jag bekantskapen med honom och hans fru Kersti. I Eksjö var jag också vice auditör, alltså juridisk rådgivare, åt cheferna för I 12 och Ing 2, stadens två regementen.

Under tingstjänstgöringen hade jag fått anstånd med min återstående militärtjänstgöring. Men när jag nu var tingsmeriterad skulle jag rycka in igen. När militären insåg att jag var tingsmeriterad och att jag dessutom hade varit vice auditör, fick jag fullgöra den återstående militärtjänstgöringen med juridiskt arbete på Försvarstabens säkerhetsavdelning. Tillsammans med en jämnårig jurist, sedermera justitierådet Edvard Nilsson, fick jag arbeta med olika juridiska frågor, bland annat en ny upplaga av en militär handbok i rättsfrågor. Vårt arbete skedde under överinseende av ÖB:s jurist, som vid den tiden var justitiekanslern Sten Rudholm.

När jag i januari 1966 var klar med militärtjänstgöringen fick jag börja i Göta hovrätt i Jönköping. Vår församlingskyrka blev Sofiakyrkan. Efter två år där flyttade vi i december 1967 till Västervik, där jag tjänstgjorde som domare (tingsfiskal). Vår församlingskyrka i Västervik var Sankt Petri kyrka. I Västervik finns också den gamla fina Sankta Gertruds kyrka som vi kunde besöka många gånger, bland annat för att lyssna till den berömda Wisteniusorgeln.

Våren 1972 flyttade vi med våra barn till Sollentuna för att jag hade blivit antagen som sakkunnig i Justitiedepartementet. Vi bodde nära Sollentuna kyrka, men brukade också besöka Hedvig Eleonora kyrka inne i stan. År 1976 flyttade vi till Täby. Det blev då också många besök i Danderyds kyrka.

Tjänstgöring i Justitiedepartementet och UD

Under mina 13 år i Justitiedepartementet fick jag syssla med många olika frågor på fastighetsrättens, associationsrättens och stats- och förvaltningsrättens områden. Bland annat ingick jag i en arbetsgrupp som arbetade med kyrka-statfrågan. År 1979 utnämndes jag till departementsråd och chef för grundlagsenheten, och år 1981 blev jag rättschef i departementet. Tre år senare blev jag ombedd att efterträda Hans Danelius som rättschef i Utrikesdepartementet. Det blev en mycket intressant utveckling, eftersom det medförde kontakter med kolleger i andra länder på ett mer omfattande sätt än jag haft tidigare. Det innebar också att jag fick representera Sverige i det juridiska utskottet i FN:s generalförsamling.

Under åren i Stockholm fick jag också lära mig något som jag drömt om sedan mitt första besök i Skottland: att spela säckpipa. Jag hade en mycket skicklig lärare som också startat ett säckpipsband i Stockholm, *The Caledonian Pipe Band*. Åren 1975–1984 var jag med i det bandet.

Förflyttningen till UD innebar också att jag på nytt fick kontakt med havet. En av mina uppgifter blev att vara ordförande i den svenska delegationen i förhandlingarna om avgränsningen av de ekonomiska zonerna i Östersjön. Den första förhandlingsrundan blev med dåvarande Sovjetunionen. Regeringen hade träffat en

överenskommelse med ryssarna om principerna för fördelningen av den så kallade vita zonen mellan Gotland och den baltiska kusten, som ju då tillhörde Sovjetunionen. Efter den förhandlingen fick jag genomföra motsvarande förhandlingar med Polen och Finland.

Ett annat intressant uppdrag var att jag år 1992 blev utsedd till krigsförbrytarrapportör i Bosnien Hercegovina och Kroatien. Mina två medrapportörer, Helmut Türk från Österrike och Gro Hillestad Thune från Norge, och jag fick uppdraget av den Europeiska säkerhetskonferensen (ESK), numera Organisationen för samarbete och säkerhet i Europa (OSSE), där Sverige för närvarande (år 2021) är ordförande. Det var Sverige också i ESK när vi rapportörer den 9 februari 1993 lämnade vårt förslag om att inrätta en internationell brottmålsdomstol för före detta Jugoslavien. ESK överlämnade omedelbart förslaget till FN, där säkerhetsrådet senare samma månad beslöt att inrätta *The International Criminal Tribunal for the Former Yugoslavia (ICTY)*.

Förenta nationernas rättschef

I januari 1994 får jag ett samtal från FN:s dåvarande generalsekretären Boutros Boutros-Ghali som erbjuder mig att bli rättschef i FN. Det är ju ett uppdrag som man inte tackar nej till. Förmodligen är det en av världens intressantaste juristtjänster i korsvägen mellan juridik och politik. Den 6 mars 1994 tillträdde jag befattningen. En månad senare bröt folkmordet i Rwanda ut. Jag glömmer aldrig Boutros Boutros-Ghalis förtvylade begäran om att medlemsstaterna skulle skicka ett antal soldater till regionen. Enligt militären skulle det räcka med 3 500 jägarsoldater för att stoppa det som pågick. Men ingen stat var beredd att bidra. I november 1994 beslöt säkerhetsrådet att inrätta en internationell brottmålsdomstol också för Rwanda, och jag skickades dit för att försöka övertyga president Bizimungu, premiärminister Twagiramungu och dåvarande vicepresidenten Kagame om att de skulle samarbeta med domstolen.

Från och med nu blir Svenska kyrkan i New York min församlingskyrka. Kyrkoherden där var Johan Wierup med hustru Bodil, som är konstnär. Vi kom att bli mycket goda vänner under vår tid i New York.

Vår bostad låg i hörnet av 48:e gatan och Andra avenyn. Kyrkan ligger längre västerut på samma gata. Besöken där blev ofta återkommande, och vi lärde känna många intressanta församlingsmedlemmar.

Som rättschef i FN var jag ansvarig för *Office of Legal Affairs* med cirka 170 tjänstemän fördelade på sex enheter. En av dessa är havsrättsenheten. Vid min ankomst till New York var denna enhet i full färd med att förbereda ikraftträdandet av 1982 års havsrättskonvention.² Det skulle inträffa i november 1994. Det är en utomordentligt viktig konvention som reglerar haven, som ju omfattar 70 procent av jordens yta. Det föll alltså omedelbart på min lott att övervaka detta arbete, och särskilt arbetet med att upprätta konventionens tre organ: Internationella havsbottenmyndigheten, Internationella havsrättsdomstolen och Kommissionen för avgränsning av kontinentalsockeln.

Internationella havsbottenmyndigheten³ skulle ha sitt kontor i Kingston, Jamaica, där den skulle fullgöra sitt arbete med att förvalta djuphaven utanför kuststaternas jurisdiktion. Här hade man kommit en bit på väg genom att rättsavdelningen redan hade upprättat ett kontor i Kingston. I november 1994 reste jag därför med Boutros Boutros-Ghali till Jamaica för den högtidliga invigningen.

Havsrättstribunalen⁴ skulle vara baserad i Hamburg. Dess uppgift skulle vara att lösa tvister mellan stater på havsrättens område. Dit fick jag resa några gånger för att klara ut vad som behövde göras inför upprättandet. Här hade jag ett utmärkt samarbete med Hamburgs dåvarande förste borgmästare Henning Voscherau. Invigningen ägde rum i rådhuset i Hamburg den 18 oktober 1996 under högtidliga former i närvaro av Boutros Boutros-Ghali. Jag fick förestäva den högtidliga förklaringen som var och en av domarna skulle avge innan de axlade sina ämbeten.

Kontinentalsockelkommissionen⁵ skulle arbeta i FN-högkvarteret i New York och biträdas av havsrättsenheten. Dess uppgift skulle

---

2 Se https://www.un.org/Depts/los/convention_agreements/convention_overview_convention.htm

3 Se <https://isa.org/jm/>

4 Se <https://www.itlos.org/en/main/general-information/seat-of-the-tribunal/>

5 Se https://www.un.org/Depts/los/clcs_new/clcs_home.htm

vara att avge rekommendationer till kuststater i frågor som rör fastställande av de yttre gränserna för deras kontinentalsockel. De gränser för kontinentalsockeln som fastställts av en kuststat på grundval av dessa rekommendationer ska vara slutgiltiga och bindande. Detta gäller när kontinentalsockeln går utanför 200 nautiska mil från de baslinjer varifrån territorialhavets bredd beräknas.

De tre organen kom snabbt i ordning, och arbetet på rättsavdelningen kom i hög grad att präglas av detta. Organen är nu i full verksamhet som det var tänkt.⁶ Arbetet på rättsavdelningen var mycket omfattande och berörde FN:s samtliga verksamhetsområden.

År 1997 efterträdde Kofi Annan Boutros Boutros-Ghali som FN:s generalsekreterare. Kofi Annan var en av oss, och han inrättade genast något som han kallade Ledningsgruppen – *The Senior Management Group* – i vilken alla undergeneralsekreterarna ingick. Vi träffades varje onsdag klockan 10 i Kofi Annans sammanträdesrum på 38:e våningen. Våra kolleger i Geneve, Nairobi, Paris och Wien var med på en skärm på väggen. Syftet med gruppen var att ge Kofi Annan underlag för beslut i viktigare frågor och dessutom att vi skulle gå igenom det som stod på allas våra dagordningar under den kommande veckan. Detta förbättrade koordineringen av arbetet i FN-sekretariatet oerhört.

I februari 1998 hade Kofi Annan beslutat sig för att resa till Bagdad för att förhandla fram ett avtal med president Saddam Hussein om att FN:s vapeninspektörer skulle få inspektera också hans åtta presidentpalats. Tillsammans med Algeriets tidigare utrikesminister Lakhdar Brahimi skulle jag följa med som rådgivare. Kofi Annan hade fått låna ett flygplan av Frankrikes president Jacques Chirac för att vi skulle kunna flyga direkt från Paris till Bagdad. Vi befann oss på väg dit och hade just passerat Cypern. Plötsligt slog det mig att jag lovat hålla vårtal på Svenska kyrkan i New York den 30 april. På planet skrev jag en liten dikt som jag tog med i vårtalet. Jag kallade den »Vår 1998« :

---

⁶ *The United Nations Convention on the Law of the Sea in the Present Geopolitical Situation*. Se <https://www.havc.se/res/SelectedMaterial/20210721marinebiodiversity.pdf>

Om några dagar vet vi
Skall förnuftet tala – eller vapnen?
Syftet med förhandlingen är klart
Han följs av mångas förbön
Förväntningarna stiger i mediebruset
Rubrikernas fetstil är säkrad
– oavsett resultatet
Cynismens logik
i människors verk

I ett längre perspektiv förändras bilden
Svunnen samtid reduceras
En skymt historia är allt som skall bli kvar
Du inser ödmjukt: det finns andra skeden
Som ett mäktigt pulsslag i en annan tidrymd
skall den åter vara här
Våren – ständigt ny
Skapelsens logik
i ett verk av högre hand

Måtte samma hand
leda honom i hans uppdrag

Vi kom fram till Bagdad, och Kofi Annan lyckades lösa den uppgift han tagit på sig så väl, att säkerhetsrådet senare helt ställde sig bakom det avtal som han förhandlat fram med Saddam Hussein. Men arbetet i Bagdad var intensivt, för att inte säga pressande. När vi kvällen före mötet med Saddam Hussein gick igenom avtalsutkastet frågade jag Kofi Annan om det var något mera han ville att jag skulle göra. Har vi tänkt på allt? Efter en stunds tystnad sade han stilla: »Du vet – det hjälper ofta att be en bön!«

Detta ögonblick återkom ofta i mina tankar och ledde så småningom till att jag komponerade en hymn som jag gav Kofi Annan i avskedsgåva när jag i mars 2004 lämnade FN: *Secretary-General Kofi Annan's Prayer for Peace*. Hymnen är skriven för den skotska höglandspipan. Medlemmar i mitt gamla band spelade in den åt mig.⁷ Hymnen har inga ord utan tanken är att musiken ska förstås av alla

---

⁷ Se <https://www.havc.se/BagpipesSackpipa.htm>

världen över. Och den som lyssnar har frihet att i tankarna lägga till egna ord på sitt eget språk.

I FN-högkvarteret i New York firas varje år en personaldag. Det är en glad tillställning då många vänner ansluter och man kan träffas över avdelningsgränserna i mera avspända former. Men det finns ett mycket allvarligt inslag under dagen, nämligen en ceremoni då en man och en kvinna högtidligt läser namnen på de kolleger som förlorat livet i FN:s tjänst under det gångna året. Traditionsenligt har pipare i New York-brandkårens säckpipsband medverkat vid ceremonin. När personalföreningen på hösten 2001 vände sig till bandet för att fråga om de kunde medverka vid personaldagen som snart skulle firas, fick man beskedet att det tyvärr inte gick. Bandet hade förlorat så många pipare när tornen föll den 11 september, och de som klarat sig hade spelat på så många begravningar att de tappat räkningen. Så tyvärr! Det hela resulterade i att personalföreningen vände sig till mig och bad mig spela vid ceremonin. Det fick jag göra vid ytterligare två ceremonier under min tid i FN. Sista gången var den 30 maj 2003, då jag höll på att komponera min avskedsgåva till Kofi Annan.

I mitt sista anförande inför generalförsamlingens juridiska utskott före millennieskiftet började jag med att säga att det nu kanske var tid för eftertanke och för att reflektera över behovet av rättsstaten i internationella relationer. Strax innan hade jag läst en dikt av den finlandssvenske poeten Arvid Mörne (1876–1946). Den har titeln »Nytt världskrig« och publicerades i diktsamlingen *Hjärtat och Svärdet* år 1935, alltså fyra år före andra världskrigets utbrott.

Ett världskrig! Togs ej ordet till för stort?
Ack, världens ordning lär av oss ej störas,
som, dömda att förgöra och förgöras,
en stund befolka jordens lilla ort.

Vad kan det verka att engång vi bryta
i jättehärar upp till Ragnarök
och lämna kvar till slut ett moln av rök
och fläckar på ett jordklots yta?

Ha vi, som så förspillde livets gåva,
med våra trummors larm och fanors prål
i Alltet fyllt ett högre ändamål
än mullens gräs på graven där vi sova?

Vad väger tyngst, när med sin värld till doms
bland solar bortom Vintergatans dis
Den Högste sitter, evig, from och vis:
en idog myrstacks öde eller Roms?

Avsikten med jämförelsen mellan myrstacken och den eviga staden Rom var naturligtvis att stämma till eftertanke – en slående påminnelse om människans litenhet. Jag översatte dikten till engelska för att använda den som illustration till budskapet i mitt anförande.⁸

Åter till Sverige med fokus på behovet av rättsstaten

Efter det att jag i mars 2004 lämnat FN och återvänt till Sverige har jag i stor utsträckning fokuserat på frågan om behovet av rättsstaten som förutsättning för internationell fred och säkerhet. I det sammanhanget har jag ofta pekat på de risker som klimatförändringarna och den ökande världsbefolkningen medför liksom nödvändigheten av att bekämpa korrruptionen och den gränsöverskridande brottsligheten. Ett ämne som jag ständigt återkommer till är stärkande av kvinnans ställning.

När det gäller dessa frågor har jag i hög utsträckning engagerat mig i det arbete som bedrivs av två organisationer, i vilka jag blev medlem, nämligen *International Bar Association* med dess institut för mänskliga rättigheter⁹ samt *American Bar Association*.¹⁰

Beträffande havet kom min uppmärksamhet nu i hög grad att inriktas på förhållandena i och omkring Norra ishavet. Jag har i flera år deltagit i något som kallas för *Arctic Frontiers* som normalt sam-

---

8 Se <https://www.havc.se/res/SelectedMaterial/19991123corellsixthctteinunga.pdf>

9 Se <https://www.ibanet.org/> och <https://www.ibanet.org/IBAHRI>

10 Se <https://www.americanbar.org/>

manträder i Tromsø varje januari.¹¹ I september 2008 var jag ordförande i en av Nordiska ministerrådet anordnad konferens i Ilulissat på Grönland, där avsikten var att informera Europarådets stater om förhållandena i Arktis. Mina slutsatser från konferensen framgår på sidorna 16–33 i rapporten från densamma.¹²

Men jag kom också att fokusera intensivt på Kenya under åren 2008–2013. När Kofi Annan lämnat FN, blev han nämligen ombedd av Afrikanska unionen att vara ordförande i en kommitté av eminenta afrikanska personligheter för att hjälpa Kenya på fötter efter det katastrofala presidentvalet i december 2007. När valresultatet inte kunde fastställas, blev det oroligheter som medförde att många förlorade livet eller blev internflyktingar i landet. I januari 2008 ringde Kofi Annan och bad mig komma till Kenya och hjälpa till med de rättsliga frågorna. Han såg nämligen ingen annan lösning på problemet än att man bildade en koalitionsregering, där företrädare för de båda största partierna ingick. För det fordrades lagändringar. Jag blev ordförande i en juridisk arbetsgrupp med fyra kenyaner som arbetade ut ett förslag till sådana ändringar. Förslaget antogs av nationalförsamlingen som »2008 års lag om endräkt och försoning«.¹³ Den skulle komma att reglera Kenyas regering i fem år.

En intressant iakttagelse var att varje gång representanterna för de båda parterna sammanträdde i plenum började mötet med att någon bad en bön. Den 19 februari var det Kofi Annans tur. Han bad mig då ordna så att han kunde få min gåva *Secretary-General Kofi Annan's Prayer for Peace* uppspelad i högtalarna i salen. När musiken klingat ut bad han en bön där han började med att citera ett avsnitt i tredje versen i Kenyas nationalsång (min översättning från swahili via engelskan):

---

11 Se <https://www.arcticfrontiers.com/>

12 Se https://oaarchive.arctic-council.org/bitstream/handle/11374/887/ACSAO-NO04_12_4a_NCM_Arctic_Conference_Report.pdf?sequence=1&isAllowed=y

13 Se http://kenyalaw.org/kl/fileadmin/pdfdownloads/Acts/NationalAccordandReconciliationAct_No4of2008.pdf

Låt oss alla komma överens
Eniga i en gemensam förpliktelse
Att bygga denna vår nation tillsammans
Och Kenyas ära

Så fortsatte han (min översättning från det engelska originalet):

Herre, kan Du förmå parterna i denna Kenyas nationella dialog och försoning att inse allvaret i situationen och förstå att de har en skyldighet att i alla kenyaners intresse finna denna överenskommelse. Och må Du leda dem så att de kan enas i en gemensam förpliktelse, inte bara för att bygga sin nation tillsammans utan nu också för att föra samman sin nation. Amen

Några år efter det att jag lämnat FN skulle Lennart Sjöströms och mina vägar åter korsas. Det var när jag år 2011 fick en inbjudan från Stiftelsen Sverige och kristen tro att bidra med ett inlägg i en diskussion om mångkulturell samverkan. Det resulterade i en artikel om FN:s förmåga att leva upp till organisationens ändamål.¹⁴

År 2012 skulle jag plötsligt på ett sätt som jag inte hade kunnat föreställa mig bli involverad i en utredning med anknytning till Dag Hammarskjölds död år 1961. Efter att ha läst en bok som publicerades år 2011, författad av professor Susan Williams med titeln *Who Killed Hammarskjöld?*, bildade Lord Lea of Crondall i Storbritannien en kommitté för att få till stånd en ny undersökning rörande Hammarskjölds död. En av ledamöterna i kommittén var förutvarande ärkebiskopen KG Hammar. I juli 2012 tillkännagav kommittén att den tillsatt en juristkommission för att undersöka orsaken till Hammarskjölds död. Juristerna var fyra före detta domare: Sir Stephen Sedley från Storbritannien, Richard Goldstone från Sydafrika, Wilhelmina Thomassen från Nederländerna och så jag ifrån Sverige. Först hade jag varit något tveksam, eftersom det förekommit så många ovärdiga spekulationer omkring vad som hände nära Ndola i Nordrhodesia

---

14 »Förmår FN leva upp till organisationens ändamål? Ett framtidsperspektiv«, i: *Mångkulturell samverkan – platser och prägel*, red. Flodell, Sven Arne, Stockholm, Stiftelsen Sverige och kristen tro, 2012, s. 152–174. Se <https://www.havc.se/res/SelectedMaterial/20120714kanfnlevaupp.pdf>

under natten mellan den 17 och 18 september 1961. Men när jag såg vilka de övriga kommissionärerna var tackade jag omedelbart ja.

Vår uppgift var att undersöka om den bevisning som då fanns tillgänglig rörande omständigheterna kring Hammarskjölds död motiverade, att FN:s generalförsamling återupptog den utredning som den i realiteten bordlade genom en resolution den 26 oktober 1962. Vår uppgift var att svara på frågan: finns det ny bevisning? Den frågan besvarade vi med ett otvetydigt ja. Vad som framför allt stod klart för oss var att både USA och Storbritannien måste ha ljudupptagningar och/eller utskrifter av radiotrafiken i regionen den här natten. Frågan är: varför lämnar de inte ut dessa? Alla vet ju nu att man avlyssnade radiotrafiken på många håll i världen vid denna tid. Och vid tillfället hade USA:s säkerhetstjänst två Dakotaplan, som stod på Ndolas flygplats med spinnande motorer mitt i natten. Jag är övertygad om att man kan få svar på frågan vad som egentligen hände med det plan i vilket Dag Hammarskjöld färdades, om man får tillgång till detta material.

Den 9 september 2013 avlämnade vi vår rapport i Fredspalatset i Haag.¹⁵ En snabb överblick över våra slutsatser får man om man läser avsnitten 7.15-21 och 15 i rapporten – bara några få sidor. Lord Lea överlämnade rapporten till FN:s generalsekreterare, och generalförsamlingen tog då på nytt upp utredningen. Den utfördes först av en oberoende expertpanel ledd av den tidigare ordföranden i Tanzanias högsta domstol Mohamed Chande Othman. När den utredningen var avslutad, ombads Othman att fortsätta utredningen i egenskap av »*eminent person*«. Den utredningen pågår alltjämt, men den har försenats på grund av covid-19.

För att återgå till behovet av rättsstaten har jag på senare tid särskilt fokuserat på säkerhetsrådets ansvar och på politikernas ansvar. År 2008 hade jag förmånen att få vara rådgivare åt en förening för tidigare stats- och regeringschefer.¹⁶ Vid ett förberedande möte i Hamburg inför deras årsmöte som skulle hållas i Stockholm i juni 2008,

---

15 Se <http://www.hammarskjoldcommission.org/wp-content/uploads/2012/03/REPORT.pdf>

16 Se <https://www.interactioncouncil.org/about-us>

tog jag upp frågan om behovet av rättsstaten. Det ledde till att den förutvarande tyske förbundskanslern Helmut Schmidt ställde frågan: »Jag undrar om politiker förstår vilket ansvar *de* har för rättsstaten.« Det resulterade i att Raoul Wallenberginstitutet i Lund, där jag då var styrelseordförande, och ett systerinstitut i Nederländerna arbetade ut en handledning för politiker om rättsstaten: *Rule of Law – A guide for politicians*. Den finns nu tillgänglig på nätet för nerladdning och tryckning utan kostnad på 26 språk.¹⁷

Mitt senaste bidrag till diskussionen om reform av säkerhetsrådet publicerades i november 2019.¹⁸ Och i juni 2021 publicerade Kungl. Krigsvetenskapsakademien en antologi, till vilken jag har bidragit med en artikel som förhoppningsvis ska kunna användas i undervisningen om behovet av rättsstaten för internationell fred och säkerhet.¹⁹

Som gammal uppsalastudent tillåter jag mig att avsluta dessa mina reflektioner med en hänvisning till en artikel som jag skrivit på inbjudan av Internationella Nürnbergakademien. Den handlar om Dag Hammarskjöld, hans *Vägmärken* och hans berömda tal i Oxford den 30 maj 1961 om den internationelle tjänstemannens integritet.²⁰ Hans budskap i talet är att en tjänsteman som med respekt för lag och sanning tar ställning i en omstridd fråga inte bryter mot skyldigheten att iakttä neutralitet utan just visar prov på neutralitet. Det är i linje med, inte i strid med, hans uppgifter som internationell tjänsteman.

---

17 Se <https://rwi.lu.se/publications/rule-law-guide-politicians/> Den svenska översättningen se <https://rwi.lu.se/app/uploads/2013/01/Rattsstaten-En-handledning-for-politiker.pdf>

18 »UN Security Council Reform –The Council Must Lead by Example«, i: *Max Planck Yearbook of United Nations Law*, Volume 22 (2018), red. Lachenmann, Frauke och Rüdiger Wolfrum, Leiden/Boston, Brill Nijhoff, s. 3–33. Se <https://www.havc.se/res/SelectedMaterial/20191128corellunsecuritycouncilreform.pdf>

19 »Rättsstaten – en förutsättning för internationell fred och säkerhet«, i: *Ideologisk sprängkraft inom EU – ett säkerhetspolitiskt hot? En antologi om värderingsförändringar inom EU*, red. Körlof, Björn, Stockholm, Kungl. Krigsvetenskapsakademien. Se <https://www.havc.se/res/SelectedMaterial/rattsstaten.pdf>

20 Corell, Hans, *The Dag Hammarskjöld Legacy and Integrity in International Civil Service*, i: *Integrity in International Justice*, red. Bergsmo, Morten och Viviane E. Ditt-rich (editors), Bryssel, Torkel Opsahl Academic EPublisher, 2020. Se <https://www.havc.se/res/SelectedMaterial/20201119chapter5corell.pdf>